

სასამართლო პრაქტიკა

► სასარჩელო მოთხოვნის განმარტების ფარგლები

სარჩელში მითითებულისგან განსხვავებული სამართლის ნორმების გამოყენება არის სამართალშეფარდების აქტი და წარმოადგენს არა სარჩელის საფუძვლის შეცვლას, არამედ საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივ შეფასებას სასამართლოს მიერ და, ამ ურთიერთობის მარეგულირებელი სამართლებრივი ნორმების გამოყენებით, საქმის შესაბამის გადაწყვეტას.

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2018 წლის 17 აპრილის განჩინება - საქმე № 23/3536-17

სს.კ-ის 178 თ) მუხლი

ფაქტობრივი გარემოებები: მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის დაიდო ფრენშაიზინგის ხელშეკრულება წერილობითი ფორმით. მოსარჩელე იყო ფრენშაიზერი. მან მოპასუხეს მისცა უფლება შესულიყო მის ფრენშაიზინგის ქსელში, გაყიდვის წერტილის გახსნით, სადაც ის დაკავებული იქნებოდა კომერციული საქმიანობით და გასწევდა განსაზღვრული ტიპის მომსახურებას. თავის მხრივ, მოსარჩელე ვალდებული იყო, უზრუნველყო მოპასუხე – ფრენშაიზერი – ასევე განსაზღვრული მომსახურებით, რაც ძირითადად მისი პროდუქციის რეკლამირებას, შესყიდვების მართვასა და ლოჯისტიკას შეეხებოდა. აღნიშნულ ხელშეკრულებას მოპასუხის მხრიდან ხელი მოაწერა მისი კომპანიის მენეჯერმა.

ხელშეკრულების დადების შემდეგ, 2014 წლის 19 ივნისს, მოპასუხემ მოსარჩელის მიერ შეკვეთილი, 454 246 ევროს ღირებულების საქონლის მაგივრად (რომელიც უნდა მიეწოდებინა სხვა კომპანიისთვის), მიაწოდა მხოლოდ 347 115,33 ევროს ღირებულების საქონელი, ანუ, მოსარჩელეს არ მიუღია დარიცხული თანხის შესაბამისი საქონელი. მოსარჩელე სარჩელით ითხოვდა შეუსრულებელი შეკვეთის შესაბამისი თანხის – 107 130,67 ევროს – უკან დაბრუნებას. ამ მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძვლად ის უთითებდა გარიგების ბათილობას.

პირველი და მეორე ინსტანციის სასამართლოების მსჯელობის შეჯამება: სასამართლო არ იზიარებს მოსარჩელის მოსაზრებას მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულების ბათილობასთან დაკავშირებით, იმ საფუძველით, რომ მას ხელი მოაწერა არაუფლებამოსილმა პირმა (მენეჯერი). სკ-ის 103 I მუხლი ითვალისწინებს, გარიგების დადებას წარმომადგენლის მეშვეობითაც, რომელსაც [შიდა ურთიერთობაში] დავალების ხელშეკრულება შეიძლება ედოს საფუძველად. გარდა ამისა, მენეჯერს, თუნდაც წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების გარეშე დაედო გარიგება, ეს გარიგება წარმოდგენილმა (კომპანიის ხელმძღვანელმა) ნებისმიერ შემთხვევაში მოიწონა (სკ-ის 111-ე მუხლი), სულ მცირე, კონკლუდენტურად, ვინაიდან მიიღო შეკვეთილი პროდუქცია და მეორე მხარის ანგარიშზე თანხა გადარიცხა. გარიგების მოწონების შემთხვევაში კი, ის დადების მომენტიდანვე ნამდვილია.

სასამართლომ, ასევე, არ გაიზიარა მოსარჩელის მოსაზრება, ფორმის დაუცველობის გამო, გარიგების ბათილობასთან დაკავშირებით. ხელშეკრულება დაიდო წერილობითი ფორმით და მასში სრულყოფილად განერილი იყო ფრენშაიზინგის სისტემა, რითაც ფრენშაიზინგის მიმცემი კისრულობდა ვალდებულებას კონკრეტული მომსახურების განწესებაზე და თითოეული მომსახურების სახე დაყოფილი იყო ქვესაკითხებად, შესაბამისად დაცული იყო სკ-ის 611-ე მუხლით დადგენილი წინაპირობები. სასამართლო უთითებდა, რომ მხარეთა შორის არსებული შეთანხმება, მიუხედავად მისი ტექნიკური ფორმულებისა, იყო მპოჭავი. სახეზე არ იყო არც სკ-ის 81-ე მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევა, მხოლოდ ვალდებულების არაჯეროვნად შესრულება თუ შეუსრულებლობა, (ვალდებულების დარღვევის) წინასწარი განზრახვის გარეშე, მოცუებად ვერ ჩაითვლება.

მართალია, გარიგება დაიდო კანონის მოთხოვნათა დაცვით და არ არსებობდა მისი ბათილად ცნობის საფუძვლები, მაგრამ ვინაიდან მოსარჩელის მოთხოვნას წარმოადგენდა შეუსრულებელი შეკვეთების ღირებულების, 107 130,67 ევროს, დაბრუნება, სასამართლომ მიზანშეწონილად მიიჩნია, ასევე ემსჯელა მოპასუხის მიერ ხელშეკრულებიდან გასვლაზე. სასამართლო არ იზიარებს მოპასუხე მხარის განმარტებას, რომ 107 130,67 ევროს დაკისრება არ არის დავის საგანი, რადგან მოსარჩელემ დამოუკიდებლად კი არ მოითხოვა მისი გადახდა, არამედ ითხოვდა მას, როგორც ბათილი ხელშეკრულების უკუქცევის შედეგად დასაბრუნებელ თანხას [თუ ხელშეკრულება ბათილი არ იყო, მას ამ თანხის მიმართ დამოუკიდებელი ინტერესი არ ჰქონდა]. სასამართლომ მოპასუხის ეს მსჯელობა არ გაიზიარა: სსკ-ის 178 თ) მუხლი ავალდებულებს მოსარჩელეს, სარჩელში მიუთითოს იმ სამართლებრივ საფუძვლებზე, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებს, თუმცა ასეთის მიუთითებლობა ან ფაქტობრივი გარემოებების არასწორი სამართლებრივი ინტერპრეტაცია, არ შეიძლება იყოს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველი. მხარის მიერ სარჩელში მიუთითებული ფაქტობრივი გარემოებების კონკრეტულ მატერიალურსამართლებრივ

ნორმასთან შესაბამისობის დადგენა სასამართლოს უფლება და ვალდებულებაა. მიუხედავად იმისა, რომ მოსარჩელე ითხოვს ფრენშაიზინგის ხელშეკრულების ბათილად ცნობას და, პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის გზით, გადახდილი თანხის დაბრუნებას, სასამართლომ მიზანშეწონილად მიიჩნია სარჩელში მიუთითებული ფაქტობრივი გარემოებების სხვაგვარი სამართლებრივი შეფასება, რათა შესაძლებელი ყოფილიყო მოსარჩელის დარღვეული უფლების აღდგენა. სასამართლო შეზღუდულია მხოლოდ მხარის მიერ მიუთითებული ფაქტობრივი გარემოებებით [და მოთხოვნის ფაქტობრივი შინაარსით], მაგრამ, რაც შეეხება სამართლის ნორმების შეფარდებას, მათ სასამართლო დამოუკიდებლად აფარდება და არ არის შებოჭილი სარჩელით. პირველი ინსტანციის სასამართლომ მოსარჩელის ეს ფაქტობრივი მოთხოვნა დააკმაყოფილა და მის საფუძველად მიუთითა გასვლის მიერი რესტიტუციის ნორმები, სკ-ის 352 I, მე-400 და 405-ე მუხლები.

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლომ მართებულად არ გაიზიარა მოპასუხე მხარის განმარტება, რომ 107 130,67 ევროს დაკისრება არ იყო დავის საგანი, რადგან მოსარჩელემ დამოუკიდებლად კი არ მოითხოვა მისი გადახდა, არამედ მოითხოვა ხელშეკრულების ბათილობა და პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენით ამ შედეგის მიღწევა. რომის სამართლიდან დღემდე მოქმედებს პრინციპი – *iura novit curia* („სამართალი იცის სასამართლომ“), რომელიც მოსამართლეს ანიჭებს უფლებამოსილებას გამოიყენოს მოთხოვნის ის სამართლებრივი საფუძველი, რომელიც მიაჩნია სწორად. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლომ მართებულად გამოიყენა სკ-ის 352-ე, მე-400, 405-ე მუხლები და დააკისრა მოპასუხეს მოსარჩელის სასარგებლოდ თანხის გადახდა, შესაბამისად, საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა.

სოფიკო ზარანდია